

Kort Nieuws

Liveseed

Vorig jaar is een groot Europees onderzoek project gestart dat tot doel heeft om de beschikbaarheid en het gebruik van biologische zaden en rassen in heel Europa te stimuleren. Liveseed wordt gefinancierd door de Europese Commissie en er doen maar liefst 49 organisaties aan mee, uit 18

verschillende landen. Binnen het project is aandacht voor beleid en regelgeving, voor zaadkwaliteit en innovatieve veredelingsstrategieën en voor de sociaal-economische aspecten van biologische zaadteelt en veredeling. Vanuit Nederland zijn het Louis Bolk Instituut, Bionext, Vitalis en Wageningen Universiteit partner in het project. Meer info www.liveseed.eu

Strijd tegen patenten gaat door

In juni 2017 besloot het Europees Octrooi Bureau (EOB), na jaren van politieke en maatschappelijke strijd, om 'geen patenten meer te verlenen op eigenschappen van klassiek veredelde gewassen'. Dit was goed nieuws voor veredelaars, boeren en consumenten. Tegelijkertijd bestond de vrees dat er nog sluiproutes in de wet zaten. Die vrees blijkt terecht.

Er worden nog steeds patenten verleend die natuurlijke eigenschappen van planten en dieren omvatten. Bijvoorbeeld doordat bedrijven claimen dat een eigenschap zowel met klassieke veredeling als met genetische modificatie

kan worden ingebouwd. In een gezamenlijke brief aan de Europese Commissie hebben IFOAM-EU, Copa Cogeca (de koepelorganisatie van LTO), ECO-PB (de koepel van biologische veredelaars) en No patents on Seeds, begin dit jaar hierover hun zorgen geuit bij de Europese Commissie. Daarnaast voeren Bionext en haar internationale partners nog steeds bezwaarprocedures tegen patenten op klassieke veredeling. De hoorzitting in de zaak tegen het patent op witte vlieg resistentie in paprika zal dit najaar plaatsvinden.

Kijk voor actuele informatie op www.no-patents-on-seeds.org of <https://bionext.nl/de-grootste-zaadbank>.

Nieuwe verdelingstechnieken

Er is een intensief politiek en maatschappelijk debat gaande over nieuwe verdelingstechnieken zoals Crispr/Cas 9. Van deze technieken is nog niet vastgesteld of ze onder de Europese GGO regelgeving komen te vallen. Het etiket "GGO" is van grote invloed op de toepassingsmogelijkheden van een techniek. Niet alleen vanwege de hoge toelatingskosten maar vooral vanwege de bezwaren van veel consumenten tegen GGO's. Bedrijven, wetenschappers en politici die enthousiast zijn over de mogelijkheden van Crispr/Cas9 pleiten daarom voor vrijstelling van de GGO wetgeving.

De biologische sector pleit via haar koepel organisatie IFOAM juist voor regulering van alle nieuwe verdelings-technieken om de keuzevrijheid voor veredelaars, boeren en consumenten te kunnen waarborgen.

Meer info www.ifoam-eu.org

Kiem Kracht

Stichting Zaadgoed
voor biologische zaadteelt
en veredeling

In dit nummer:

- 'Werkplezier' en 'eerlijk delen'
- Van onze voorzitter
- Afscheid van hoogleraar biologische veredeling
- Studiedag voor boeren veredelaars
- Kort Nieuws

'Werkplezier' en 'eerlijk delen' zijn van deze tijd

Het begon simpelweg met een vergadering. Eén jaar later staat boerencoöperatie De Zaderij al in volle bloei. In de webshop kun je biologische zaden kopen van meer dan veertig zaadvaste rassen, die op boerenbedrijven zijn geteeld. Naast de teelt, schoning en handel van groentezaden is Tineke Alberts, boerin en mede-initiatiefnemer, ook bezig met de veredeling van spinazie. De veredeling wordt ondersteund door Stichting Zaadgoed. Deze combinatie van zaadhandel met winsttoegmerk en een stichting met idealen moet het zaadgoed terugbrengen in boerenhand.

Tineke en Herma

Boerencoöperatie De Zaderij groeit als kool. De coöperatie, die voortgekomen is uit De Zaderij van Jan Velema, startte een jaar geleden met vier leden maar dat aantal is inmiddels ruim verdubbeld naar tien. Tineke Alberts is een van de drijvende krachten achter de coöperatie en boerin van biodynamisch akkerbouwbedrijf BuitenBant in de Noordoostpolder. Ze teelt zaden van onder meer peultjes, snijbiet en tuinbonen en daarnaast veredelt ze spinazie. Tineke: "Met de verkoop van zaden verdienen we gewoon geld. Voor het verdelingswerk werken we samen met Stichting Zaadgoed."

In boerenhand

Zoals dat in een coöperatie gaat, heeft elk lid inspraak. Tineke: "We bepalen met elkaar welke zaden we gaan telen. Dat klinkt misschien logisch maar het is uniek. Vandaag de dag bepalen in Nederland de grote zaadbedrijven wat boeren

tekst: Annelijn Steenbruggen

Waarom Stichting Zaadgoed ?

De biologische landbouw wil gezonde en smakelijke voeding produceren zonder kunstmest, chemische bestrijdingsmiddelen en gentechnologie. Daarvoor zijn rassen nodig die zijn aangepast aan de biologische teeltwijze. Biologische rassen met een brede weerstand tegen ziekten en plagen en een goed ontwikkeld wortelstelsel om voldoende voedingsstoffen uit de bodem of organische mest te halen. Om deze rassen te ontwikkelen is veel verdelingswerk nodig, veel meer dan tot nu toe wordt gedaan. Stichting Zaadgoed is opgericht om biologische zaadteelt en veredeling te stimuleren. Dit doet ze onder andere door het ondersteunen van concrete verdelingsactiviteiten voor en door biologische telers en veredelaars. Daarnaast zet de stichting zich in voor het behoud van de diversiteit aan gewassen en rassen in de landbouw. Uw hulp is daarbij hard nodig. Bent u enthousiast over de doelstellingen van Stichting Zaadgoed, word dan donateur door 15 euro (of meer) over te maken op banknummer IBAN: NL52 TRIO 0198 373 996 t.n.v. Stichting Zaadgoed te Zeist o.v.v. uw naam en volledige adres. Of kijk op www.zaadgoed.nl voor meer informatie.

ZAADgoed

Welkomstgeschenk

Voor nieuwe donateurs heeft Stichting Zaadgoed een set van 4 mooie ansichtkaarten ontwikkeld. Op de kaarten staan foto's van gewassen waaraan in projecten van Zaadgoed gewerkt wordt.

Uw gift is volledig aftrekbaar. Steeds meer donateurs steunen Stichting Zaadgoed voor minstens 5 jaar. Zodat ze hun gift volledig van de belasting kunnen aftrekken. Er gelden geen drempels meer als zo'n periodieke gift is vastgelegd in het formulier dat u op onze site kunt downloaden. We kunnen het formulier ook toesturen. Gewone giften zijn natuurlijk ook nog steeds aftrekbaar, maar daar gelden wel de drempels.

Colofon
Kiemkracht is een uitgave van Stichting Zaadgoed en verschijnt 2x per jaar.
Redactie: Maaïke Raaijmakers.
Aan dit nummer werkten mee: Annelijn Steenbruggen, Tineke Alberts, Jan Velema, Willy Douma, Cor Zenhorst, Edwin Nuijten.
Foto's: BuitenBant, Stichting Zaadgoed, De Zaderij en Guy Ackermans (foto Edith).
Vormgeving & productie: Buro Laga.
Adres: redactie en Stichting Zaadgoed: Postbus 127 3700 AC Zeist.
E-mail: info@zaadgoed.nl website: www.zaadgoed.nl
Bank: Triodosbank - IBAN: NL52 TRIO 0198 373 996

studenten en vrijwilligers. "Regelmatig ontvangen we bussen met schoolklassen en andere groepen voor rondleidingen," vult Tineke aan. "Vroeger werkte ik in het onderwijs dus het overdragen van kennis gaat me makkelijk af. Tien jaar geleden hebben mijn vrouw Herma en ik ervoor gekozen om boerinnen te worden. Voor mij was het letterlijk en figuurlijk thuis komen. Deze boerderij is namelijk mijn ouderlijk huis waar ik tot mijn negentiende gewoond en meegewerkt heb. Toen mijn ouders met pensioen gingen, kwam de boerderij vrij. Ik heb de deeltijdopleiding van Warmonderhof gedaan en ben samen met Herma in het diepe gesprongen. Dat is de beste keuze die we ooit hebben gemaakt."

Geneeskrachtig

Voordat Tineke het bedrijf van haar ouders overnam, was de teelt van groente en zaden al op haar pad gekomen. "Ik had een ernstig auto-ongeluk gehad," vertelt Tineke. "Om dit trauma te verwerken, moest ik van de dokter een tijdje vrij nemen. Stilzitten is niks voor mij, dus heb ik een volkstuintje gehuurd. Het tuinieren werkte genezend en langzaam kon ik weer genieten van het leven. Door het ongeluk heb ik sterk ervaren dat alles met elkaar is verbonden. Toen ik het gangbare bedrijf van mijn ouders overnam, was het voor mij vanzelfsprekend om voor de biologische landbouw te kiezen."

Westrupper peultjes

Na het ongeluk ging Tineke regelmatig langs bij haar oma. "Mijn oma gaf me zaadjes van peultjes, die ik heb vernoemd naar het dorp Westrup waar zij vandaan komt. Ik ben ze in mijn eigen moestuintje in stand gaan houden en inmiddels zitten de Westrupper peultjes in het assortiment van De Zaderij. Het bleek super makkelijk om zelf zaden van peultjes te telen. Ik begon daarom te experimenteren met andere gewassen. De haverwortel bleek prachtig te bloeien en andere gewassen kregen juist geen bloemen. Mijn moestuintje werd een speeltuin. Ik voelde me Alice in Wonderland en verwonderde me over alles wat er aan kleuren, vormen en geuren tevoorschijn kwam. Het lijkt alsof ik toevallig met de zaadteelt ben begonnen, maar ergens in mij zit een dieper weten dat ik hiervoor ben geboren. Lang geleden zag ik eens een tv-uitzending over Bhutan waar boeren zelf zaden telen en onderling ruilen. Zonder aanleiding dacht ik toen: daar wil ik naartoe. Met terugwerkende kracht was dat een eerste aanwijzing dat wat ik nu doe mijn bestemming is."

Jan en Tineke

Samen sterk

In de afgelopen tien jaar is BuitenBant zich steeds meer gaan toeleggen op de zaadteelt. Tineke: "Al doende kwamen we erachter dat zaadteelt bij ons hoort, en we ontdekten dat het ook bij andere boeren past. Uit dat besef is de boerencoöperatie ontstaan. De zaadteelt brengt brood op de plank maar daar is het De Zaderij niet alleen om te doen. Zaadteelt is onderbelicht op landbouwscholen en wij willen dat het terugkomt in het onderwijs. Ook vind ik dat de biologische landbouw een keuze moet maken. Zolang het gebruik van zaadvaste rassen vrijblijvend is, gaat er niks veranderen. Die overstap is spannend, dat snap ik ook wel. Daarom hebben we gekozen voor een coöperatie, zodat we de transitie naar zaadvaste rassen gezamenlijk kunnen maken. Binnen de coöperatie werken we transparant. We delen niet alleen de winst maar ook het werkplezier met elkaar." De samenwerking met Stichting Zaadgoed is essentieel voor de coöperatie: "Zaadgoed ondersteunt het veredelingswerk van een aantal leden van De Zaderij met een financiële bijdrage. In de toekomst hoop ik dat we elkaar ook zullen versterken bij educatie en bewustwording. Samen staan we sterk om de zaadvaste rassen een bloeiende toekomst te geven."

www.zaderij.nl en www.buitenbant.nl

Hulp

Durf je om hulp te vragen of vind je van je zelf dat je alles alleen moet kunnen?

Eigenlijk wil ik altijd alles zelf kunnen. Hulp vragen is maar ingewikkeld, dan moet je jouw eigen verhaal helder en begrijpelijk neerzetten. Vervolgens moet je hopen dat de ander jouw verhaal begrijpt of minimaal het onderliggende idee of beeld. En dan volgt wat mij betreft het lastigste deel; er met elkaar over praten zodat het geheel duidelijker wordt en er niet één grote verwarring ontstaat.

Meestal vraag ik daarom niet om hulp, te lastig, en doe ik alles zelf. Daarmee beroof ik mezelf echter ook van de inbreng van iemand die anders kijkt dan ik. Mis ik de lol die de ontmoeting met de ander mee brengt en raak ik gevangen in mijn eigen gewoontes.

Ik ben blij dat we als Stichting Zaadgoed besloten hebben meer hulp in te roepen om onze communicatie te verbeteren: de website en folder te vernieuwen en het adresbestand op te schonen. Op deze manier krijgen we ook een frisse wind in de organisatie en een blik van buitenaf. We hebben wel wat tijd nodig om de juiste weg te vinden maar zo is het leven, vol verrassingen.

Graag vraag ik ook uw hulp. We zoeken nieuwe bestuursleden. Dat kan u zijn of wellicht kent u iemand die hier voor voelt. Laat het ons weten. Ik wens u een hulpvaardig 2018 en veel mooie ontmoetingen.

Cor Zenhorst

Hoogleraar biologische veredeling neemt afscheid

Edith Lammerts van Bueren is de eerste hoogleraar biologische veredeling ter wereld. Ze heeft Stichting Zaadgoed opgericht en ruim 30 jaar als veredelingsonderzoeker gewerkt bij het Louis Bolk Instituut. Edith heeft zonder twijfel een cruciale rol gespeeld in het ontwikkelen van het vakgebied biologische veredeling én in het stimuleren van het gebruik van biologisch zaaizaad in de biologische landbouw. Aan haar officiële pensionering kon daarom niet zomaar stilletjes voorbij worden gegaan.

Op donderdag 7 december was er eerst een drukbezocht minisymposium waarbij diverse spelers uit het veld kort hun visie gaven op verschillende aspecten van biologische veredeling. Vervolgens gaf Edith een officiële afscheidsrede in de aula van Wageningen Universiteit. Daarin beschreef ze de geschiedenis van de biologische veredeling en presenteerde ze haar visie op de toekomst.

Als belangrijke ontwikkeling beschreef Edith de geleidelijke intensivering van de landbouw en de machtsconcentratie in de veredelingssector. Daarbij is de focus steeds meer op een beperkt aantal, veel geteelde, gewassen komen te liggen. Dit terwijl er duizenden gewassen bestaan die we kunnen eten. Voor de biologische landbouw is een diversiteit aan rassen en gewassen van groot belang. Vraag is daarom hoe we de biologische veredeling voor kleine gewassen in de toekomst kunnen stimuleren en financieren.

Systeemveredeling

Als het aan Edith ligt gaan we naar een systeemveredeling. Een veredeling waarbij het hele landbouwsysteem betrokken wordt en waarbij maatschappelijke belangen en marktbelangen in evenwicht zijn. Cruciaal hierbij is dat niet alleen op eigenschappen veredeld wordt, maar dat de veredelaar naar de hele plant kijkt; naar het gewas in het veld, en naar de behoeften vanuit de markt en de maatschappij. Een zoektocht naar nieuwe samenwerkingsvormen tussen veredelingsbedrijven, ketenpartijen en de burger is hiervoor noodzakelijk.

Belangrijk onderdeel van de systeemveredeling is dat gewassen zo veredeld worden dat ze het ecosysteem niet alleen gebruiken maar het ook verbeteren. Dit kan bijvoorbeeld door te veredelen op eigenschappen als een betere interactie met het bodemleven en een groter wortelstelsel. Of door ervoor te zorgen dat de bloemvorm van rode klaver zodanig is dat de bloemen toegankelijk zijn voor bijen.

De afscheidsrede van professor Edith Lammerts van Bueren is te vinden op <http://library.wur.nl/WebQuery/wurpubs/532024>

Studiedag voor boerenveredelaars

Stichting zaadgoed steunt jaarlijks zo'n 10 tot 15 boeren om aan biologische veredeling te werken. We willen ook op andere manieren helpen de resultaten te verbeteren en organiseren daarvoor sinds kort studiedagen. In september 2017 vond er één plaats in Oost-Flevoland op het bedrijf van Jos Jeuken en Ellen Krul. Vijftien deelnemers kwamen daaropaf; allemaal bezig met instandhouding, selectie of eigen zaadteelt. De studiedag had tot doel om van elkaar te leren over de veredeling van zaadvaste rassen op het eigen bedrijf.

In het veld hebben we de nakomelingen van twee populaties van rodekool en één van witte kool bekeken. Relaties tussen kenmerken als bewaarbaarheid, koolgrootte, aanzet tot koolvorming en late rijping zijn besproken. Deelnemers werd gevraagd, in twee- of drietalen, om goed te kijken naar de planten en aan te geven waar zij op zouden selecteren. Ze noemden vooral praktische eigenschappen zoals snelle bodembedekking voor onkruidonderdrukking, of gemak van bladpellen na bewaring. De discussie ging over het wel of niet selecteren op snellere groei of latere plantdatum en daarmee een korter seizoen op het veld. We bezochten ook een proefveld met 6 pompoenrassen. Jos Jeuken legde uit dat hij vooral kijkt naar de relatie opbrengst-bewaarbaarheid-kwaliteit-smaak. Smaak werd door iedereen belangrijk gevonden. Daarnaast is het volgens de teler-veredelaars van belang dat je de pompoenen makkelijk van de plant af kunt snijden. De deelnemers vonden de studiedag inspirerend, noemden de uitwisseling nuttig en realiseerden zich dat hoe meer je weet, hoe meer je ziet. En dat geldt natuurlijk voor heel veel situaties. Voor Stichting zaadgoed leverde het een beter inzicht op in de kennisbehoefte. Dit jaar organiseren we zeker weer een studiedag. Kijk voor actuele informatie op www.zaadgoed.nl

Jos Jeuken geeft uitleg

Edith Lammerts van Bueren